

Bruggenbouwers in Europa

Het Nederlandse
voorzitterschap van
de Europese Unie

EL
2010

In de eerste helft van 2016 vervult Nederland opnieuw het voorzitterschap van de *Raad van de Europese Unie*. Een hele mond vol! De Raad van de Europese Unie wordt ook wel de *Raad van Ministers* of heel kort *de Raad* genoemd. Het voorzitterschap houdt concreet in dat Nederland de vergaderingen van de Raad voorziet en het voortouw neemt bij onderhandelingen over nieuwe Europese regelgeving.

De Raad heeft een onmisbare functie als het gaat om besluitvorming in de EU. De Raad onderhandelt namelijk over EU-wetten, stelt dergelijke wetten vast en coördineert het beleid van de lidstaten. Daarnaast formuleert de Raad het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid van de EU, sluit hij internationale overeenkomsten en stelt hij de begroting vast. Het takenpakket van de voorzitter is veelomvattend. Vandaar dat er tijdens het voorzitterschap nauw wordt samengewerkt binnen *trojka's*. Een trojka is een samenwerkingsverband van drie verschillende lidstaten, die elkaar in het voorzitterschap opvolgen. Nederland werkt tijdens het voorzitterschap samen met Slowakije, dat Nederland op 1 juli 2016 zal opvolgen, en met Malta, dat vanaf 1 januari 2017 het stokje overneemt. Tijdens het voorzitterschap ligt de verantwoordelijkheid niet bij één persoon binnen de Raad. Er zijn verschillende Raden die door een Nederlandse minister of staatssecretaris met de verantwoorde-

lijkheid voor het betreffende beleidsterrein zullen worden voorgezeten. De Raad Algemene Zaken staat onder voorzitterschap van de Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken. Sinds de oprichting in 1957 van de Europese Economische Gemeenschap (EEG) – de voorloper van de EU – heeft Nederland elf keer de Raad voorgezeten. Door de jaren heen is er veel gebeurd in de loop van het Europese project – zo ook tijdens het Nederlandse voorzitterschap. In deze brochure nemen we u mee op reis door de tijd, langs hoogtepunten en ontwikkelingen uit de elf voorgaande voorzitterschappen.

Tijdens het voorzitterschap ligt de verantwoordelijkheid niet bij één persoon binnen de Raad.

1960, juli-december **Het Europees Sociaal Fonds**

In 1960 bekleedde Nederland voor het eerst het voorzitterschap en in dat jaar is tevens het Europees Sociaal Fonds (ESF) in werking getreden. Oorspronkelijk had het ESF tot doel om meer werkgelegenheid te creëren, maar in de loop der jaren is het accent komen te liggen op actuele uitdagingen, zoals de bestrijding van werkloosheid onder jongeren. De strategie van het ESF wordt op EU-niveau vastgesteld, maar de uitvoering is de verantwoordelijkheid van de EU-lidstaten. Nederland ontvangt in de periode 2014–2020 ruim een half miljard euro en de besteding wordt gecoördineerd door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

1963, juli-december **Ontwikkeling van de douane-unie**

Volgens het oprichtingsverdrag van Rome van 25 maart 1957 zouden de zes lidstaten van de EEG op termijn een gemeenschappelijke markt invoeren. Dat betekende onder meer de gefaseerde afschaffing van de douanerechten. Daarom verlaagden de lidstaten per 1 juli 1963 – het moment waarop Nederland voor de tweede keer voorzitter van de EEG werd – voor de zesde keer hun onderlinge invoerrechten met 10 procent. In 1968 was de douane-unie een feit: in het goederenverkeer tussen de lidstaten werden voortaan geen invoerrechten meer geheven. In de volgende decennia

is de douane-unie uitgebreid met alle nieuwe lidstaten van wat later de Europese Unie is gaan heten.

1966, juli-december **Onderhandelingen over toetreding Verenigd Koninkrijk**

Euroscpticisme is momenteel in opmars onder politici en bevolking in delen van het Verenigd Koninkrijk (Groot-Brittannië en Noord-Ierland), maar er was een tijd dat het land juist wilde toetreden tot de EEG. Nadat de onderhandelingen over Britse toetreding in 1963 waren gestrand, gaf premier Harold Wilson in november 1966 aan de onderhandelingen opnieuw te willen openen. Alhoewel deze ontwikkeling in Den Haag werd toegejuicht, sprak de Franse president Charles de Gaulle in 1967 zijn veto uit over toetreding. Tezamen met Denemarken en Ierland trad het Verenigd Koninkrijk in 1973 alsnog toe. Ondanks dit moeizame toetredingsproces, zal in 2016 een referendum plaatsvinden over eventuele EU-uittrading (Brexit).

Euroscpticisme is momenteel

in opmars onder politici

en bevolking in delen van

het Verenigd Koninkrijk.

1969, juli-december

Financiering van Gemeenschappelijk Landbouwbeleid

Op 1 en 2 december 1969 vond in de Ridderzaal te Den Haag een topconferentie plaats van de zes lidstaten van de EEG. Verschillende kwesties stonden hoog op de agenda, waaronder de financiering van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. Dat was in 1962 ingesteld om vraag en aanbod in de landbouw beter op elkaar af te stemmen. De financiering van de landbouw bleek ook in de jaren zestig al een heet hangijzer. Enkele weken na de top nam de daartoe bevoegde Raad van Ministers een aantal belangrijke besluiten over de financiering van de landbouw. De Europese uitgaven aan landbouw bedragen tegenwoordig zo'n 40 procent van de totale uitgaven van de EU.

1972, juli-december

Op weg naar een Economische en Monetaire Unie

In oktober 1972 werd er een topconferentie gehouden in Parijs. De staatshoofden en/of regeringsleiders gingen tijdens deze conferentie in op gemeenschappelijk te ondernemen acties voor verschillende beleidsterreinen. Het ging hierbij om regionaal, milieu-, sociaal, energie- en industriebeleid. Ze kwamen tevens tot overeenstemming dat 1980 de uiterste termijn was voor de totstandkoming van een Economische en Monetaire Unie (EMU). Deze unie moest

De financiering van de landbouw

bleek ook in de jaren zestig al een heet hangijzer.

de Europese economieën en munteenheden op één lijn brengen. Uiteindelijk duurde de totstandkoming van de EMU langer dan in Parijs was gepland. Pas in het Verdrag van Maastricht (1992) werd deze vastgelegd en vervolgens in een driefasenplan geïmplementeerd.

1976, juli-december

Rechtstreekse verkiezingen voor het Europees Parlement

Op 20 september 1976 werd de Akte betreffende de verkiezing van de leden van het Europees Parlement ondertekend. Op basis van de regelgeving in deze Akte konden vanaf 1979 in alle lidstaten van de EEG rechtstreekse verkiezingen voor het Europees Parlement worden gehouden. Voor 1979 waren het namelijk vertegenwoordigers van nationale parlementen die zitting hadden in het Europees Parlement, destijds nog 'vergadering' genoemd. De rechtstreekse verkiezing van Europarlementariërs was een belangrijke mijlpaal in het kader van democratisering van de Europese instellingen.

1981, januari-juni **Griekenland wordt tiende lid** **van de EEG**

Op 1 januari 1981 werd Griekenland het tiende lid van de EEG, op een moment dat Nederland wederom aantrad als voorzitter van de gemeenschap. Het Verenigd Koninkrijk, Ierland en Denemarken waren Griekenland al voorgegaan in toetreding tot de EEG. Reeds in 1962 was Griekenland geassocieerd lid van de EEG geworden, maar het toenaderingsproces werd onderbroken door de militaire dictatuur in Griekenland, die van 1967 tot 1974 duurde. Op 12 juni 1975 vroeg Griekenland het lidmaatschap van de EEG aan. Het toetredingsverdrag werd op 28 mei 1979 ondertekend. Griekenland was duidelijk het minst ontwikkelde land van de tien. Bij toetreding lag het Griekse BNP 50 procent onder het gemiddelde van de toenmalige lidstaten. De Europese Commissie oordeelde dan ook negatief over de Griekse economie. Maar Frankrijk en Duitsland waren warme voorstanders van uitbreiding. Frankrijk steunde het lidmaatschap vooral om politieke redenen, om de herboren Griekse democratie te versterken. Duitsland had vooral economische motieven, aangezien Griekenland en Duitsland veel handel met elkaar voerden. Na de toetreding ontving Griekenland als minst ontwikkeld land veel steun vanuit de EEG. In 2002 behoorde Griekenland tot de eerste twaalf landen die de euro invoerden. In 2010 bleek dat Griekenland grote finan-

ciële problemen had. Omvangrijke steunprogramma's zijn nodig om Griekenland in de eurozone te houden.

1986, januari-juni **De Europese Akte**

Tijdens het Nederlandse voorzitterschap in 1986 werd de Europese Akte ondertekend door negen lidstaten, gevolgd door Denemarken, Italië en Griekenland. De Akte was een aanpassing van het Verdrag van Rome (1957), waarbij de EEG tot stand was gekomen. De Akte had betrekking op de besluitvorming, de inrichting van de interne markt, het monetaire beleid en de Europese samenwerking. De totstandkoming van de Europese Akte zorgde er onder andere voor dat de inspraak van het Europees Parlement enigszins werd uitgebreid. Dit hield in dat de instemming van het Europees Parlement nodig was bij toetreding van een nieuwe lidstaat, maar ook bij het sluiten van associatieverdragen. Later heeft het Europees Parlement bij de totstandkoming van verdragen – zoals in het Verdrag van Nice (2003) en het Verdrag van Lissabon (2009) – nog verdergaande bevoegdheden gekregen. Verder werd door de Europese Akte het vetorecht van de lidstaten in de Raad van Ministers beperkt. Hierdoor werd de besluitvorming wezenlijk versoepeld. In het vervolg werden besluiten genomen met een gekwalificeerde meerderheid en hoefden niet alle lidstaten meer in te stemmen met een besluit. Tegenwoordig

is een meerderheid gekwalificeerd wanneer 55% van het aantal lidstaten het eens is met een voorstel en minstens 65% van de inwoners in de instemmende lidstaten woont.

1991, juli-december Verdrag van Maastricht

Op 9 december 1991, tijdens het Nederlandse voorzitterschap van de Europese Gemeenschap, werd overlegd over het Verdrag van Maastricht. Dit Verdrag vormde in 1992 de Europese Gemeenschap om tot de Europese Unie. Het verdrag had tot doel om de democratische legitimiteit van de instellingen te versterken, maar ook om de doelmatigheid van de instellingen te verbeteren. De bestaande verdragen van de Europese Gemeenschap werden uitgebreid met bepalingen over buitenlands en veiligheidsbeleid, sociaal beleid en onderdelen van de beleidsterreinen van justitie en binnenlandse zaken. Tevens legde het de basis voor de Economische en Monetaire Unie, die ervoor zorgde dat er een gemeenschappelijke financiële markt ontstond, waarbij alle binnen grenzen verdwenen waren. Van 1999 tot 2002 leidde dit tot de invoering van een gemeenschappelijke munt: de euro, zoals we die vandaag de dag kennen. Het subsidiariteitsbeginsel, dat garandeert dat besluiten zo dicht mogelijk bij de burger genomen worden, werd daarnaast door middel van het Verdrag als algemeen principe voor de Unie aangenomen. Een

besluit mag dus alleen op Europees niveau genomen worden, als dat niet op landelijk, provinciaal of gemeentelijk niveau kan gebeuren. Met ingang van 1 december 2009 is het Verdrag van Maastricht ingrijpend gewijzigd door het Verdrag van Lissabon.

1997, januari-juni Verdrag van Amsterdam

Op 16 en 17 juni 1997 kwamen de regeringsleiders van alle EU-lidstaten in Amsterdam bijeen. Op deze conferentie, die de Nederlandse overheid naar schatting 30 miljoen gulden kostte, werd men het met elkaar eens over het Verdrag van Amsterdam. Hier was al twee jaar over onderhandeld en het verdrag werd uiteindelijk op 2 oktober 1997 ondertekend. De onderhandelingen verliepen stroef, want er moesten behoorlijk wat tegenstellingen worden overbrugd. Vijftien landen moesten het op meer dan 200 punten met elkaar eens worden en er werd dan ook tot diep in de nacht vergaard. Grote institutionele veranderingen binnen de EU waren nodig om de toe-

Met ingang van 1 december 2009

is het Verdrag van Maastricht

ingrijpend gewijzigd door

het Verdrag van Lissabon.

trekking van tien nieuwe lidstaten mogelijk te maken. Met het Verdrag van Amsterdam kreeg het Europees Parlement meer invloed als medewetgever, werden grondrechten voor het eerst in het gemeenschapsrecht genoemd en werden nieuwe verantwoordelijkheden op het gebied van het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid geformuleerd. Ook over het zogenoemde Stabiliteitspact, dat de Europese muntunie moest voorbereiden, werd gedurende deze conferentie een akkoord bereikt.

2004, juli-december Ceremoniële ondertekening Europese Grondwet

Op 29 oktober 2004 vond in Rome de ceremoniële ondertekening van de Europese Grondwet door de regeringsleiders van de EU-lidstaten plaats. Daarna moesten ook de parlementen van alle EU-lidstaten hun goedkeuring geven aan dit document. De plannen voor een Europese grondwet waren ontstaan uit de behoefte aan hervormingen van de steeds groter wordende EU. Op de vergadering van de Europese Raad in juni 2004 waren de regeringsleiders het eens geworden over de invoering van de Europese Grondwet. Sommige parlementen raadpleegden eerst de bevolking via een referendum voordat zij over het verdrag stemden. De parlementen van dertien landen keurden de grondwet goed, evenals die van twee landen die voorafgaand aan hun instemming een referendum organiseerden. Het

goedkeuringsproces stagneerde toen de Franse en Nederlandse kiezers in 2005 in een referendum tegen de grondwet stemden. Andere landen zetten de goedkeuringsprocedure daarna stop. Vervolgens besloten de Europese leiders tot 'een periode van bezinning en debat' en lieten het begrip 'grondwet' langzaam vallen. In de daarop volgende periode werkten de regeringsleiders aan het Verdrag van Lissabon, dat op 1 december 2009 in werking trad. Dit verdrag bevat inhoudelijk grote delen van de oorspronkelijke grondwet.

Dienen, besparen en versoberen Het Nederlandse voorzitterschap van 2016

'We gaan voor pragmatiek', zei premier Mark Rutte eind 2015. 'Europa heeft geen behoefte aan grote visies, maar aan het aanpakken van concrete problemen.' Nederland stelde vorig jaar met forse ambities een lijst samen van 161 punten die tijdens het voorzitterschap aan bod dienden te komen. Nederland heeft daarnaast – tezamen met Slowakije en Malta – drie prioriteiten opgesteld: een innovatieve Unie, een Unie van hoofdzaken en een Unie die verbindt. *Dienen, besparen en versoberen*. Vrijwel niemand had echter durven denken met welke grote uitdagingen Europa geconfronteerd zou worden en dat de Europese solidariteit flink op de proef zou worden gesteld. De enorme toestroom van vluchtelingen, de druk die daardoor op het Schengen-

verdrag voor vrij reizen is komen te liggen, de onderhandelingen met het Verenigd Koninkrijk en de omgang met de dreiging van terreuraanslagen kunnen tot gevolg hebben dat er weinig tijd overblijft voor Nederland om nadrukkelijke accenten aan te brengen tijdens het voorzitterschap. Op Prinsjesdag 2015 haalde ook de koning in de troonrede het voorzitterschap aan en plaatste dat in het perspectief van de roerige tijden waarin Europa zich bevindt: 'Veiligheid en migratie zijn twee internationale hoofdthema's die ook het Nederlandse EU-voorzitterschap in de eerste helft van 2016 zullen tekenen. Als voorzitter wil Nederland een pragmatische bruggenbouwer zijn. Alleen samen zijn we in staat onze collectieve veiligheid te garanderen, onze gedeelde waarden te beschermen en het welzijn en de welvaart van de inwoners van Europa het best te dienen.' Tegen de achtergrond van deze ontwikkelingen heeft Nederland vier beleidsprioriteiten opgesteld. Migratie en internationale veiligheid staan logischerwijs hoog op de agenda. Daarnaast wil Nederland de EU graag als innovator en banenmotor zien. Tevens wil Nederland een bijdrage leveren aan stabiele financiën en een krachtige eurozone. Tot slot wordt er aandacht besteed aan een toekomstgericht klimaat- en energiebeleid. Zoals aangegeven, zal het niet houdbaar zijn voor Nederland om zich steevast slechts aan de geformuleerde prioriteiten te houden. De huidige ontwikkelingen

De huidige ontwikkelingen dwingen Nederland om zich bezig te houden met crisismanagement.

dwingen Nederland om zich bezig te houden met crisismanagement, zeker wanneer het aankomt op het vluchtelingenvraagstuk. Er is dan ook extra ruimte ingepland voor bijeenkomsten van de EU-ministers. Normaal gesproken komen deze ministers elk kwartaal samen voor beraad, maar de komende tijd zal dit elke maand plaatsvinden. Door de enorme toestroom van vluchtelingen hebben sommige lidstaten er voor gekozen om de binnengrenzen zelf te gaan bewaken. Volgens de Schengencode mag dit niet langer dan zes maanden aanhouden. Over een eventuele verlenging, die maximaal twee jaar mag duren, zal in maart een besluit moeten worden genomen. Aan Nederland is de taak toebedeeld om de onderhandelingen hierover in goede banen te leiden. Ook de streeve onderhandelingen tussen het Verenigd Koninkrijk en de EU, welke oorspronkelijk in december 2015 afgerond hadden moeten zijn, zijn nu op Nederlands bordje komen te liggen. Verder hebben de aanslagen in Parijs de druk op de EU vergroot om met nieuwe antiterreurmaatregelen te komen. Hierin ligt voor Nederland de taak om de lidstaten op één lijn te krijgen.

UITGAVE

Dit is een uitgave van het Europa Direct Informatie Centrum (EDIC) te Den Haag, de entree tot de Europese Unie voor inwoners van Den Haag en omstreken. Het EDIC verstrekt algemene EU-informatie en organiseert activiteiten.

Het EDIC Den Haag is gevestigd bij ProDemos – Huis voor democratie en rechtsstaat, Hofweg 1, 2511 AA Den Haag, geopend op werkdagen van 10.00 tot 17.00 uur, telefoon 070 757 0270, website www.prodemos.nl/edic, e-mail europa@prodemos.nl.

Tekst

EDIC Den Haag, in samenwerking met Kaylee Westerman

Vormgeving

Puntspatie [bno], Amsterdam

Druk

Ten Brink, Meppel

Fotografie

Flickr, Buitenlandse Zaken, Aad Meijer, pp. 1, 2, 10, 14, 16.

Flickr, OliBac, p. 5.

Flickr, Lisa_BN, p. 6.

Flickr, mgkm photography, p. 9.

Flickr, Tristan Schmurrr, p. 13.

Januari 2016

